

ковних пісень «При ялинці» композитор продовжує традиції церковного співаника, проте використовує спрощену форму, яка більше підходить для початківців. Стильово В. Безкоровайний спирається на музику класико-романтичної традиції.

В. Барвінський є автором значної кількості різножанрових творів для фортепіано, серед яких виділяється цикл «Колядки і щедрівки», у якому композитор продовжує традиції написання фортепіанних обробок різдвяних пісень, проте цикл відрізняється своєрідним підходом до композиції. В. Барвінський відмовляється від усталених форм церковного співаника, включає до збірки як церковні коляди, так і народні колядки і щедрівки. У музиці цього циклу органічно поєднуються риси романтизму, імпресіонізму та неокласицизму.

Також варто згадати імена сучасних композиторів, які продовжують традиції української фортепіанної музики. Зокрема, Б. Климчук та І. Небесний у своїй творчості звертаються до авангардизму, але в деяких творах, пов'язаних із регіональною традицією, спираються на музичний романтизм.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Спольська О. Становлення і розвиток фортепіанного мистецтва Тернопільщини у вимірах регіональної культури: дис. ... д-ра філософії: 025 «Музичне мистецтво». Київ, 2023. 213 с.
2. Спольська О. Фортеп'яне мистецтво Тернопільщини другої половини XIX ст.: історико-музикознавчий аспект. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. 2019. Вип. 2 (41). С. 86—93.

УДК 781.66

СТРЕБКОВА ДІАНА ВОЛОДИМИРІВНА

концертмейстер Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

НАУМЕНКО ІЛОНА ВОЛОДИМИРІВНА

концертмейстер Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

**ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКИХ
НАВИЧОК КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА
У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Розглянуто актуальну проблему підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, а саме формування їхніх виконавських умінь. Зокрема, розкрито специфіку формування музично-виконавського процесу, яку слід враховувати, розвивати й удосконалювати. Основна увага зосереджується на технічно-інструментальних засобах виразності, охарактеризування кожного з видів виконавського уміння та визначення перспективних методів їх формування.

Ключові слова: виконавські вміння, концертмейстер, майбутні учителі музичного мистецтва.

Проблематикою мистецької освіти займаються, зокрема, І. Бех, Н. Гончаренко, І. Заболотний, А. Козир, Н. Миропольська, В. Фрицюк, Г. Ципін. Особливості підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва висвітлюються в роботах вітчизняних дослідників, таких як Т. Белінська, Л. Василевська-Скупа, Н. Кравцова, О. Олексюк, Л. Онофрійчук, Г. Падалка, В. Пустовіт, О. Рудницька, І. Сідорова, І. Швець, О. Щолокова та інші.

Розвиток національної освіти має бути спрямований на використання широких психолого-педагогічних і концептуальних засад, які помітно змінюють методичні підходи до навчання. Це перед-

бачає певний перегляд класичних методик викладання навчальних дисциплін, а саме предметів зі сфери музичної педагогіки [5, С. 71]. Сучасний вчитель, зокрема вчитель музичного мистецтва, повинен поєднувати у професійній діяльності традиційні методи із сучасними. Така інтеграція навчального процесу залежить певною мірою від виконавської майстерності педагога. На нашу думку, важливим для вчителя є володіння виконавськими вміннями і навичками. Питанню якісного формування виконавських навичок вчителя-музиканта присвячено велику кількість досліджень, які спонукають до визначення оптимальних шляхів розвитку цього явища. Вважаємо, що виконавські навички здобувачів музично-педагогічної освіти є складовою професійної компетентності майбутніх фахівців.

«Розвиток професійної компетентності студента є одним з основних завдань будь-якого навчального закладу...» [2]. Аналіз психолого-педагогічної літератури вказує на важливість врахування педагогічних принципів музичного виконавства, виконавських вмінь і навичок, а також пошуки ефективних форм і методів їх формування.

Особливість музично-виконавського процесу вимагає дослідження його сутності — взаємозв'язку раціонального та ірраціонального. Таке розуміння становлення музиканта-фахівця спонукає до розуміння виконавського мистецтва як особистісного феномену та пошуку оптимальної методики його формування. Основною ланкою виконавського мистецтва є формування технічно-виконавських умінь майбутнього фахівця, через які відбувається віддзеркалення індивідуальності виконавця. Водночас через виконавські уміння музикант виявляє сутність, розкриває неповторність музичного твору. У самому понятті музичного виконавства поєднується індивідуальне та загальне, особистісне та соціальне. Отже, виконавська техніка музиканта представляє певний взаємозв'язок у процесі інтерпретації музичного твору [1, 3].

Музичне виконавство — це поєднання індивідуальної особистості та фахових вмінь спеціаліста у процесі роботи над музичним твором [1]. Тому для підготовки майбутніх учителів важливою передумовою успішної організації навчального середовища

має стати виконавство, спрямоване на формування індивідуальних якостей і професійних умінь учителя-концертмейстера.

Важливим у роботі є врахування принципів взаємодії викладача, концертмейстера і студента. Наприклад, принцип свідомого аналізу, «що характеризується вмінням оцінити власні досягнення і недоліки, намітити шляхи досягнення узгодженого виконання з концертмейстером, виконавської майстерності, професійного розвитку» [4]. Для накопичення досвіду у напрямі концертмейстерських навичок студентам необхідно навчитися аналізувати виконавський процес спільно з концертмейстером.

Найпершим завданням музиканта-виконавця вважаємо розкриття змісту музичного твору через правильно використані технічні, інструментальні, художні засоби виразності.

На думку О. Андрейко, музичне виконавство є сукупністю засобів технічної виразності вчителя, спрямованих на власне відтворення змісту музичного твору. Така інтерпретація «представляє собою процес емоційно-інтелектуального осягнення музичного твору артистом, який здатний зрозуміти думку композитора, пережити та передати її слухачеві через індивідуальну систему технічних прийомів та музично-асоціативних образів» [1, С. 15]. Дослідниця у структуру музичного виконавства вмщує технічно доцільні та художньо-інтерпретаційні уміння виконавця.

Важливою передумовою успішної організації навчального середовища щодо розвитку технічно доцільних умінь є наявність технічних прийомів музиканта, в основі яких лежить усвідомлення взаємокоординації слухо-рухових та образно-рухових відчуттів. Це сприяє розвитку сенсомоторики виконавця [1]. Сюди можна віднести штрихову техніку, динамічні відтворення, техніку виконання темпових вказівок та агогічних зрушень.

Також потрібно приділяти увагу розвитку художньо-інтерпретаційних умінь як способу технічного вираження твору, що виконується. У процесі вивчення твору виконавець працює над побудовою інтерпретації музичного твору, що становить моделювання виконавської артикуляції. У результаті формується індивідуальний виконавський стиль музиканта, тобто власна інтерпретація, що поєднує образ і текст музичного твору [1].

Варто зазначити, що вироблення індивідуального виконавського стилю залежить від взаємодії усіх учасників навчального процесу, «що реалізується через власну творчу активність, індивідуальні якості, обдарованість, певні відчуття та особливості сприймання музики. Спільною метою взаємодії є прагнення до узгодженості, взаємопроникнення та доповнення творчих задумів партнерів, досягнення ансамблевого звучання» [4, С. 138].

Під час підготовки студентів до майбутньої виконавської практики велику роль у навчально-виховному процесі відіграє концертмейстер. Кожен виконавець — це індивідуальність. Один із захопленням виконує класичні твори, інший — сучасні. Концертмейстер, за умов правильно налагодженого навчального процесу, може прививати студенту любов до різнопланової музики та зацікавити у навчанні. На діяльність концертмейстера покладено освоєння різних форм роботи, зокрема робота із солістами-вокалістами, диригентами, ансамблями, хоровими колективами. Роль концертмейстера у вивченні музичного матеріалу «передбачає певну інтеграцію професійних знань і спеціальних практичних вмінь та навичок студентів, необхідних для розвитку музично-педагогічної майстерності. Разом з тим, завданням концертмейстера є допомога у роботі студента над акомпанементом творів шкільного репертуару, хорової партитури тощо» [4, С. 137].

Робота концертмейстера, у нашому контексті, є насамперед роботою над добором тембрально-штрихових виконавських прийомів. Важливим є ретельне вивчення музичного матеріалу та показ звуковидобування, динамічних і темпових відхилень, штрихів, аплікатури, уяви та емоційного переживання художнього образу.

Допомога концертмейстера дуже важлива у роботі над музичним твором, вона формує індивідуальний асоціативний ряд, розвиває внутрішню асоціативно-образну виконавську систему, яка в подальшому може видозмінюватися, регулюватися відповідно до художньо-образного змісту музичного твору.

Узагальнення досвіду наукових досліджень дає змогу констатувати, що у сучасних умовах майбутні учителі музичного мистецтва для успішної професійної діяльності повинні володіти вико-

навським умінням і навичками, зокрема виконавською майстерністю як однією з важливих фахових компетентностей.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Андрейко О.І. Особливості формування музичного виконавства. *Академік Олег Семенович Тимошенко: педагог, науковець, громадський діяч*: зб. матеріалів всеукр. наук. конф. (м. Київ, 5 грудня 2022 р.) / Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. Київ, 2023. С. 14—18.
2. Василевська-Скупа Л.П., Скупа О.О. Професійна компетентність майбутнього педагога. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2013. No. 35. P. 181—184. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/3246> (дата звернення: 07.02.2024).
3. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ: Освіта України, 2008.
4. Сідорова І.С., Стребкова Д.В., Науменко І.В. Організація творчої взаємодії викладача, концертмейстера і студента у процесі освоєння вокально-хорових дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57, Т. 2. С. 137—141. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/57/part_2/27.pdf (дата звернення: 07.02.2024).
5. Sidorova Iryna, Smolina Olha, Khomiakova Olha, Andriichuk Petro, Romaniuk Lesia. Introduction of the latest teaching practices and development of the educational process in the field of culture and art: the experience of EU countries. *Revista de Tecnología de Información y Comunicación en Educación*. Abril-junio 2022. V. 16, No. 2. P. 70—81. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.02.4>